

LITERATURA:

- RISERVATO E., A. FESTI, R. FABBRI, C. GRIECO, S. HARDERSEN, G. LA PORTA, F. LANDI, M. E. SIESA & C. UTZERI, 2014. *Odonata – Atlante delle libellule italiane – preliminare*. Società Italiana per lo studio e la Conservazione delle Libellule. Edizioni Belvedere, Latina, "le scienze" (17). 224 str.
- KOTARAC M., 1997. *Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom [Atlas of the dragonflies (Odonata) of Slovenia with the Red Data List]*. Atlas faunae et florae Sloveniae 1. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 205 str.
- VINKO D., 2013. SODovanje 2013 – Terenski vikend Slovenskega odonatološkega društva na Gorenjskem. *Erjavecija* 28: 5-10.

(A. ŠALAMUN & I. CHIANDETTI)

RUMENI KAMENJAK *SYMPETRUM FLAVEOLUM* PRVIČ NA POHORJU

Pohorje sodi med odonatološko najzanimivejše delčke Slovenije, zlasti zaradi pojavljanja vrst, kot so barjanska deva *Aeshna juncea*, barjanski lesketnik *Somatochlora arctica* in barjanski spreletavec *Leucorrhinia dubia*, ki so v Sloveniji redke in ogrožene. V okviru letošnjih raziskav v okviru projekta »OHRANJANJE IN UPRAVLJANJE SLADKOVOJNIH MOKRIŠČ V SLOVENIJI – WETMAN«, pa so me na ovršju Pohorja, poleg seveda poprej omenjenih barjanskih posebnosti, prijetno presenetile tudi najdbe rumenega kamenjaka *Sympetrum flaveolum*, ki doslej tod še ni bil opazovan (BEDJANIČ, 2014).

Rumenega kamenjaka sem na ovršju Pohorja prvič zabeležil 6-VII-2014 na ribniku Ribnik, znanega tudi pod imenom Jezerc, 4km severno od športnega centra Rogla (x 525538, y 149604; alt. 1230m), kjer je v sončnem popoldnevu moj pogled naenkrat presenečen odkril samčka in samičko v tandemu. Zaljubljeni parček si je mesto za počitek iskal na severnem obrežju ribnika, vendar migajoče šašje kar ni nudilo zadostne opore za počitek, zato je moje zasledovanje, seveda v želji po lepem posnetku, trajalo neobičajno dolgo. Slednjič se je samička rešila kleščastega naglavnega prijema svojega snubca in pričela z odlaganjem jajčec med zarast na robu vodišča, pri čemer jo je samček še nekaj časa obletaval. Na ribniku Ribnik sem kasneje v sezoni vrsto temeljito, a žal brez uspeha, iskal še nekajkrat. V začetku avgusta, 2-VIII-2014, pa me je osamljena samička rumenega kamenjaka presenetila še na enem izmed Klopnovrških barij, 520m jugozahodno od Falskega jezera (x 530653, y 148301; alt. 1280m). Opazil sem jo med posedanjem na krnjavih barjanskih smrekah, ki preraščajo višji, zaraščeni del barjanskega kompleksa. Po nekaj portretnih fotografijah ji je bilo bližinskega nadlegovanja dovolj in razočaranju navkljub je nisem več dobil na spregled.

SLIKA 1: Parček rumenega kamenjaka *Sympetrum flaveolum*, fotografiran 6-VII-2014 na ribniku Ribnik na Pohorju (Foto: M. Bedjanič).

Najdbi rumenega kamenjaka na ovršju Pohorja sta nedvomno zanimivi, za sklepanje o trajni populaciji ali prisotnosti vrste na Pohorju pa je še prehitro, saj je rumeni kamenjak znan po svojem izraženem migratornem značaju in nemirnem kolonizacijskem potencialu. To pomeni, da ga bomo po priložnostni najdbi pogosto na določenem območju zaman iskali v naslednjih letih... Čeprav ribnik

Ribnik, podobno kot recimo tudi Črno jezero, na prvi pogled povsem ustreza ekološkim zahtevam rumenega kamenjaka, je kljub opazovanju parjenja in odlaganja jajčec, zaenkrat še nemogoče sklepati o razvoju in morebitni trajni prisotnosti manjše populacije na raziskovanem območju.

Če postavimo novi pohorski najdbi v širši kontekst, je treba izpostaviti, da vemo o rumenem kamenjaku pri nas zelo malo. Raztreseno se sicer pojavlja tu in tam po vsej Sloveniji, vendar je redek (KOTARAC, 1997). V severovzhodni Sloveniji lahko najdbe vrste skorajda preštejemo na prste ene roke – znana je s Turnovih ribnikov pri Račah (BEDJANIČ, 1994), zadrževalnika Medvedce pri Sestržah (BEDJANIČ, 2004), glinokopa Boreci pri Križevcih (FERLETIČ, 2003) ter z Odomovega jezera na Remšniku (BEDJANIČ, 1995; KOTARAC et al., 1996). Zanimiv je tudi gorski pridih pohorskih opazovanj, saj tako visoko pod oblaki, oz. več kot 1.200 metrov nad morsko gladino, vrsta pri nas doslej še ni bila najdena. Na Blokah sta jo BEDJANIČ & KOTARAC (1996) zabeležila na 750 metrih, sledi Odomovo jezero na Kozjaku s 650 metri in Žejna dolina nad Hotedršico (ŠALAMUN, 2000) z okoli 570 metri nadmorske višine. Tudi pogled preko meje, na avstrijsko Koroško, kaže podobno sliko pojavljanja rumenega kamenjaka. HOLZINGER & KOMPOSCH (2012) navajata na zemljevidu razširjenosti vrste le ducat lokalitet iz celotne dežele, pri čemer se najvišja znana lokaliteta osamljeno ponaša s 1.400 metri nadmorske višine. Enako redek je rumeni kamenjak tudi na avstrijskem Štajerskem, kjer je najbližje Sloveniji znan z nekaj lokalitet ob reki Muri v širši okolici Gradca (RAAB et al., 2007).

Čeprav se zgodba o rumenem kamenjaku na Pohorju zaenkrat kaže le v obrisih, so letošnje najdbe vsekakor zanimive tudi iz naravovarstvenega vidika. Vrsta je namreč v *Pravilniku o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam* (Uradni list RS, št. 82/2002, 42/2010), opredeljena kot redka (IUCN: R), zavarovana pa je tudi z *Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah* (Uradni list RS, št. 46/2004, 109/2004, 84/2005, 115/2007, 96/2008, 36/2009, 102/2011 in 15/2014) ter uvrščena na njeno priložo 1A. Seveda pa bo možno naravovarstveni pomen v prispevku predstavljenih posamičnih najdb ustrezno ovrednotiti šele, ko se v naslednjih letih razišče morebitna trajna prisotnost in razvoj rumenega kamenjaka na ovršju Pohorja.

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 1994. Odonatna favna Turnovih ribnikov (Rače, Slovenija). *Exuviae* 1(1): 1-5.
- BEDJANIČ, M., 1995. Poročilo odonatološke skupine. V: M. Bedjanič (ured.), Tabor študentov biologije Raka 92, Smast 93, Črneče 94, str. 67-72, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2004. Drobtinice in ocvirki: Nove najdbe rumenega kamenjaka *Sympetrum flaveolum*, povodnega škratca *Coenagrion scitulum* in grmiščne zverce *Lestes barbarus* na Štajerskem. *Erjavecja* 18: 11-14.

- BEDJANIČ, M., 2014. *Projekt »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN 2011-2015«, LIFE09 NAT/SI/000374, Popis začetnega stanja in raziskave vpliva projektnih aktivnosti na populacije kačjih pastirjev (Odonata): pilotno območje Pohorje – končno poročilo.* Elaborat za Zavod RS za varstvo narave, ProNatura, Braslovče. 76 str.
- BEDJANIČ, M. & M. KOTARAC, 1996. Contribution to the knowledge of the odonate fauna of Bloke Plateau, Slovenia. *Opuscul. zool. flumin.* 148: 1-14.
- FERLETIČ, U., 2003. Kačji pastirji na mednarodnem raziskovalnem taboru »First Danube River Basin Ecological Youth Camp Mura 2003«. *Erjavecija* 16: 13-17.
- HOLZINGER, W. E. & B. KOMPOSCH, 2012. *Die Libellen Kärntens.* Sonderrheie Natur Kärnten, Band 6. Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten, Klagenfurt. 336 str.
- KOTARAC M., 1997. *Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom [Atlas of the dragonflies (Odonata) of Slovenia with the Red Data List].* Atlas faunae et florae Sloveniae 1. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 205 str.
- KOTARAC, M., M. BEDJANIČ, A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1996. Dragonfly records from the Dravograd area, northern Slovenia (Odonata). *Opuscul. zool. flumin.* 144: 1-9.
- RAAB R., A. CHOVANEC & J. PENNERSTORFER, 2007. *Libellen Österreichs.* Umweltbundesamt, Wien, Springer Wien NewYork. 343 str.
- ŠALAMUN, A., 2000. Drobtinice in ocvirki: stasiti kamenjak Sympetrum depressiusculum, rumeni kamenjak Sympetrum flaveolum. *Erjavecija* 9: 22-23.

(M. BEDJANIČ)

KAČJI PASTIRJI V LITERATURI

LETNI ČASI - SEASONS : 28 / 29

HAIKU DRUŠTVO SLOVENIJE - HAIKU CLUB OF SLOVENIA (HCS)

Boris Nazansky
Croatia / Hrvatska

*a dragonfly ...
the rattle of mill wheels
in both eyes*

*kačji pastir ...
mlinsko kolo klopoče
v obeh očeh*

Nekaj lepih »odonatoloških« haikujev smo na straneh *Erjavecije* predstavili že pred leti (npr. *Erjavecija* 6: 32 in *Erjavecija* 12: 24). Tokratni je izpod peresa hrvaškega avtorja Borisa Nazanskya, objavljen pa je bil 12. februarja 2006 v reviji *Letni časi* 28/29.